

31.3.2015

Anne Hartoneva
hallitusneuvos
kriminaalipoliittinen osasto
Oikeusministeriö

Viite: lausuntopyyntö 11.3.2015 (Dnro 13/69/2013)

Oikeusministeriön kriminaalipoliittinen osasto on pyytänyt Länsi-Suomen rikosseuraamusalueen lausuntoa yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta annettavasta Valtioneuvoston asetuksesta.

Länsi-Suomen rikosseuraamusalueen aluekeskuksesta on varattu yhdyskuntaseuraamustoimistoille mahdollisuus toimittaa kommenttinsa liitettäväksi aluekeskuksen lausuntoon.

Tampereen yhdyskuntaseuraamustoimiston kommentit

Asetuksen 2 §:ssä säädetään apuvalvojan määräämisestä. Tässä yhteydessä olisi hyvä määritellä, millä tasolla apuvalvojen turvallisuuslausunto katsotaan.

Asetuksen 22 §:ssä säädetään matkakustannusten korvaamisesta. Enemmistö yhdyskuntaseuraamusasiakkaista ovat vähävaraisia. Huomioon otettaessa tarveharkinnan työllistävyys mahdollisesti syntyvät euromääräiset säästöt matkakustannuksissa jäisivät vähäisiksi. Nykykäytäntö ja vanha asetusteksti parempi. Toivotaan määriteltävän tarkemmin mitä on kohtuullisuus asiakkaiden yhdenvertaisen kohtelun varmistamiseksi. Olisiko mahdollista määritellä joku omavastuuraja matkakustannuksiin ja sen alittavat matkakulut myönnettäisiin tarveharkintaa käyttäen?

Rajan ylittävät matkakustannukset voitaisiin myöntää joka tapauksessa hakemuksesta, sillä niiden osalta tarveharkinta johtaisi lähes poikkeuksetta myönteiseen päätökseen. Huomioitava lausunnolla olevan asetustekstin työllistävä ja siten myös resurssija vaativa vaikutus. Enemmistö asiakkaistamme on joka tapauksessa vähävaraisia ja tarveharkinnankin loppu tulemana oikeutettuja matkakorvaukseen. Asiakkaat tarvitsevat työntekijän apua asetuksen mukaisessa kirjallisen selvityksen laatimisessa ja mahdollisten liitteiden hankkimisessa.

Asetuksen 4 §:ssä säädetään seuraamusselvityksen sisällöstä; ”*Edellä todettujen seikkojen selvittämisessä rikosseuraamuslaitoksen tulee toimia yhteistyössä rikoksesta epäillyn sekä hänen asioitaan hoitavien viranomaisten ja mahdollisten muiden tahojen ja henkilöiden kanssa.*” Voisiko kohdan muotoilla: **tulee tarvittaessa** toimia.

Tulee toimia ilmaisu on liian velvoittava ja epärealistinen, ei sisällä tarveharkintaa eikä huomioi käytettävissä olevia resursseja.

Asetuksen 14 §:n mukaan ”*Jos kyse on ehdonalaisen vapauden valvonnan täytäntöönpanon aloittamisesta, vankilassa on laadittu rangaistusajan suunnitelma ja ennen vapautumista tuomitulle ilmoitetaan yhdyskuntaseuraamustoimistossa ilmoittautumisen ajankohta.*” Toivottaisiin käytettävän ilmaisua vankeusaikana vankilassa sijaan. Tässäkin kohti avoimempaa rangaistusten täytäntöönpanoa. Tavoitteena on, että valvonnan aikaista yhteistyötä suunnitellaan yhteistyössä vankilan henkilökunnan ja vangin kanssa aina kun mahdollista yhdyskuntaseuraamustoimiston tiloissa esim. ts-lomalla tai saatetulla lomalla.

Asetuksen 18 §:ssä säädetään epäillyn päihtymystilan toteamisesta ja kirjaamisesta. Olisiko keskeytysperuste, jos ei asiakas ei anna suostumusta? Mikäli suostumuksesta kieltäytyminen olisi keskeytysperuste, toivotaan että mainittaisiin selkeästi asetuksen tekstissä.

Asetuksen 25 §:ssä säädetään yhdyskuntapalvelusta. Toivottaisiin lisättävän sama velvoite kuin valvontarangaistuksessa, eli tuomitun kirjallinen suostumus siihen, että päihdehuollon laitoksessa suoritetun päihtymystilakokeen tulos voidaan luovuttaa täytäntöönpanosta vastaavalle Rikosseuraamuslaitoksen yhdyskuntaseuraamus-toimistolle.

Yleisesti asetusluonnos vaikuttaa hyvältä ja tuo parannuksia nykyiseen (mm. päihdehuollon toimesta tehdyt testaukset riittäviä, ei päällekkäistä työtä), eikä sitä toivota muilta osin muutettavan.

Länsi-Suomen rikosseuraamusalueen aluekeskuksen lausunto

Asetusluonnoksen 11 §:ssä säädetään tuomitun kuulemisesta ja myöhemmin 14 §:ssä täytäntöönpanon aloittamisesta. Ehdotetut säännökset sisältävät osittain samankaltaiset ja päällekkäiset luonnehdinnat rangaistusajan suunnitelman laatimisen yhteydessä noudatettavasta menettelystä sillä seurauksella, että esimerkiksi kuulemisesta ja siitä poikkeamisesta vankilassa laaditun rangaistusajan suunnitelman johdosta säädetään eri säännöksissä.

Luonnoksen 15 § sisältää maininnat yhdyskuntaseuraamuksen toimintavelvollisuudeksi hyväksyttävästä toiminnasta. Laissa käsite toimintavelvollisuudesta laajennetaan tulevaisuudessa koskemaan kaikkia yhdyskuntaseuraamuksia.

Asetusluonnoksen 15 §:n 1 momentti sisältää yleisen maininnan siitä, *ettei toimintavelvollisuudeksi voida hyväksyä toimintaa, joka edellyttää tuomitun yöpymistä muualla kuin rangaistusajan suunnitelmassa määrättyssä asunnossa tai muussa*

sellaisessa paikassa. Käytännössä tällainen ehto sisältyy kuitenkin yhdyskuntaseuraamuksista vain valvontarangaistukseen, jolloin yleisellä tasolla kaikkien yhdyskuntaseuraamusten yhteyteen asetettu edellytys ilman valvontarangaistukseen liittyvää tarkennusta saattaa olla ainakin organisaation ulkopuoliselle toimijalle hieman harhaanjohtava.

Asetusluonnoksen 16 §:n mukaan *teknisten valvontavälineiden asentamisen ajankohdasta on sovittava tuomitun kanssa viimeistään, kun täsmennetty rangaistusajan suunnitelma annetaan tuomitulle tiedoksi. Ajankohdan tulee olla riittävän ajoissa ennen valvontarangaistuksen suorittamisen ajankohtaa.* Tässä herää kysymys siitä, mitä ajankohtaa jälkimmäisessä lauseessa tarkoitetaan? Ilmeisesti maininnalla tarkoitetaan, että täsmennetyn rangaistusajan suunnitelman tiedoksi-antamisen yhteydessä tapahtuvan aloituspäivämäärästä sopimisen on tapahduttava riittävän ajoissa.

Asetusluonnoksen 18 §:n 3 momentin mukaan hoitolaitoksessa edellytetty tai korvaushoidon yhteydessä otettu päihdetesti olisi käytettävissä Rikosseuraamuslaitoksen toimesta tapahtuvan päihtymystilan toteamisen yhteydessä. Alaviite numero 10 kuitenkin antaa ymmärtää, että se voisi johtaa päihdehuollon toimien tiivistämiseen, mutta ei velvollisuuksien rikkomisen selvittämiseen. Tarkennuksen johdosta ulkopuolisen tahon ottaman päihdetestin käytettävyys osoittautuu käytännössä hyvin rajalliseksi.

Asetusluonnoksen 22 §:ssä säädetään matkakorvausten korvaamisesta. Säännöksen mukaan *Rikosseuraamuslaitoksen on yhteistyössä rikoksesta epäillyn tai tuomitun kanssa selvitettävä, kykeneekö hän itse kohtuullisesti maksamaan matkakustannukset.*

Yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta annettavan lain 32 §:ssä kuitenkin säädetään kahdesta eri tavoin määräytyvästä korvauksesta riippuen siitä, onko kyse seuraamusselvityksen ja rangaistusajan suunnitelman laatimisesta vaiko täytäntöönpanoon kuuluvaan valvontaan ja toimintaan osallistumisesta.

Lain 32 §:n 1 momentin mukaan *rikoksesta epäillylle maksetaan yhdyskuntaseuraamuksen edellytysten selvittämisestä ja rangaistusajan suunnitelman laatimisesta aiheutuneet tarpeelliset matkakustannukset valtion varoista.* Lain säännös on sanamuotonsa johdosta tulkittavissa siten, ettei ensivaiheessa yhdyskuntaseuraamuksen edellytysten selvittämisestä aiheutuneiden matkakustannusten kohdalla käytettäisi asetusluonnoksessa tarkoitettua kohtuusharkintaa.

Luonnoksen 33 ja 36 §:ssä säädetään ehdonalaisen vapauden valvonnan ja ehdollisen vankeuden valvonnan lakkauttamisesta muun muassa rikokseen syyllistymisen riskiä koskevan arvion perusteella. Alaviitteen numero 12 mukaan perustelumuiotiossa on mahdollista tuoda esille seikkoja, joihin arvioinnissa kiinnitetään huomiota. Esimerkkinä on mainittu tilanne sakkojen maksamisen suhteen.

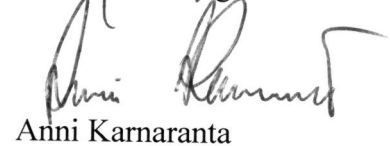
Käytännössä henkilötietojen käsittelystä rangaistusten täytäntöönpanossa annetun lain säännöksen on katsottu olevan liian yleisluonteinen ja tulkittu Oikeusrekisterikeskuksessa siten, ettei yhdyskuntaseuraamustoimiston virkamiehillä ole ollut oikeutta saada saldotodistuksia sakkorekisteristä valvonnan lakkauttamista koskevan harkinnan yhteydessä ilman tuomitun suostumusta. Suostumuksen vapaaehtoisuuden puolestaan on voitu katsoa olevan hieman kyseenalaista tilanteessa, jossa kieltäytymisestä seuraa tuomitun kannalta kielteinen päätös valvonnan lakkauttamisen suhteen. Toisaalta saldotodistusta on voitu edellyttää asianosaisen itsensä toimittamana selvityksenä.

Länsi-Suomen rikosseuraamusalue
aluejohtaja



Sauli Hautakangas

Länsi-Suomen rikosseuraamusalue
lakimies



Anni Karnaranta